

УДК 377 : 377.3

ЛІСОВСЬКА Ольга Михайлівна,

аспірант кафедри педагогіки,
Державний заклад «Південноукраїнський
національний педагогічний університет імені
К.Д. Ушинського»
e-mail: ru-lya0116@ukr.net

КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНІСТЬ МАЙБУТНІХ КВАЛІФІКОВАНИХ РОБІТНИКІВ: РЕЗУЛЬТАТИ ФОРМУВАЛЬНОГО ЕКСПЕРИМЕНТУ

У статті окреслено шляхи реалізації формувального експерименту. Визначено компоненти та критерії сформованості конкурентоспроможності. Встановлено рівні сформованості конкурентоспроможності: низький, середній, достатній. Проведено діагностику щодо визначення рівнів сформованості конкурентоспроможності майбутніх кваліфікованих робітників професійних навчальних закладів сфери послуг. Представлені узагальнені дані рівнів сформованості конкурентоспроможності майбутніх кваліфікованих робітників професійних навчальних закладів сфери послуг до та після експерименту.

Ключові слова: конкурентоспроможність; професійний навчальний заклад; ринок робочої сили; кваліфікований робітник.

Загальна постановка проблеми. На сучасному етапі економіка України відчуває гострий дефіцит кваліфікованих кадрів та високий і постійно зростаючий ступінь старіння робочої сили. Підготовка, перепідготовка та підвищення кваліфікації майбутніх кваліфікованих робітників в професійних навчальних закладах мають відповідати зростаючим вимогам сучасного виробництва та роботодавця на ринку праці [1]. Тому особливої актуальності набуває вивчення проблеми формування конкурентоспроможності, рівня кваліфікації працівників та поняття «конкурентна боротьба» — це динамічний процес за більш вигідні умови трудової діяльності між затребуваними працівниками підприємств; конкуренція між працівниками за найкраще місце застосування своєї робочої сили [2, с. 144].

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Аспекти підвищення конкурентоспроможності кваліфікованих фахівців у своїх роботах висвітлювали провідні вчені, такі як В. Бондар, Л. Дудко, Л. Карамушка, Н. Ничкало, В. Радкевич, Ф. Котлер, А. Сміт, М. Портер, Р. Фатхутдинов та ін.

Аналіз наукової літератури дозволив констатувати, що означена проблема досліджувалася в таких аспектах: конкурентоспроможність як якість робочої сили (Д. Богиня), конкурентоспроможність як фактор переваги майбутніх кваліфікованих робітників у працевлаштуванні (А. Алексеєва, Н. Савченко), конкурентоспроможність як прагнення до успіху (Т. Андріяко) та ін.

Однак попри свою соціально-педагогічну важливість ця проблема у вітчизняній педагогіці розроблена недостатньо повно.

Формулювання мети статті. Проаналізувати результати формуального експерименту щодо виявлення рівнів сформованості конкурентоспроможності майбутніх кваліфікованих робітників професійних навчальних закладів сфери послуг».

Виклад основного матеріалу. Наступним кроком проведеного дослідження з формування конкурентоспроможності майбутніх кваліфікованих робітників сфери послуг є формувальний етап педагогічного експерименту, в результаті якого були отримані числові показники, аналіз яких дозволяє встановити, що приведена методика з реалізації педагогічних вимог сприяє сформованості конкурентоспроможності майбутніх кваліфікованих робітників. Методики оцінки компонентів розглянутої сформованості, зазначені при описі діагностуючого етапу педагогічного експерименту, були застосовані до експериментальної та контрольної групи після формуального експерименту.

У структурі сформованості конкурентоспроможності майбутніх кваліфікованих робітників професійних навчальних закладів сфери послуг ми виокремили такі компоненти: стимулювально-мотиваційний, когнітивно-діяльнісний, особистісно-рефлексивний. Для оцінки досліджуваного феномену в межах кожного компонента сформованості ми з'ясували критерії та їх показники. Кожен критерій спрямований на оцінювання окремого компонента, що має відповідні показники. Отже, говорити про сформованість конкурентоспроможності майбутніх кваліфікованих робітників професійних навчальних закладів сфери послуг можна за умови виявлення кожного критерію.

Перейдемо до характеристики компонентів сформованості конкурентоспроможності у майбутніх кваліфікованих робітників професійних навчальних закладів сфери послуг.

Стимулювально-мотиваційний компонент – формування в майбутніх кваліфікованих робітниках розуміння конкурентоспроможності та конкурентної боротьби. Повноцінний стимул можливий у разі усвідомлення реальної значущості знань, умінь та навичок, отримуваних у навчальному закладі. Тому необхідно під час навчання роз'яснювати учням мету вивчення матеріалу, поглиблення мотивації є передумовами позитивного ставлення їх до навчання.

Когнітивно-діяльнісний компонент – організація практичної навчально-пізнавальної діяльності учнів з наявністю системи знань, умінь та навичок, достатнього рівня поінформованості. Основні його елементи – принципи, методи, форми, засоби навчання.

Особистісно-рефлексивний компонент – оцінювання майбутніми кваліфікованими робітниками власних перспектив щодо конкурентоспроможності на ринку праці та відповідність вимогам сучасного ринку праці, здатність учня до прогнозування й адекватної оцінки своїх дій та їх результату, а також до оцінки своєї підготовленості до професійної

діяльності; виявлення в майбутніх кваліфікованих робітниках лідерських якостей, здатності до конкуренції, підприємницьких здібностей та креативності; орієнтація на успіх.

Визначення рівнів сформованості конкурентоспроможності майбутніх кваліфікованих робітників можливе за наявності чіткої критеріальної бази.

Здійснений нами аналіз досліджуваної проблеми дає змогу констатувати, що сформованість конкурентоспроможності у психолого-педагогічній літературі оцінюється різними критеріями, серед яких можна виокремити критерії «прагнення до успіху та уникнення невдач», «самовдосконаленість», «змістовно-процесуальний», «креативність», «конкурентоздатність», «ініціативність, лідерство у підприємстві».

На основі проаналізованої нами наукової літератури ми виокремили та охарактеризували рівні сформованості конкурентоспроможності майбутніх кваліфікованих робітників професійних навчальних закладів сфери послуг.

Низький рівень сформованості конкурентоспроможності майбутніх кваліфікованих робітників професійних навчальних закладів сфери послуг характеризується низькою здатністю до творчості; низьким рівнем допитливості, уяви, складності та схильності до ризику.

На цьому рівні майбутні кваліфіковані робітники професійних навчальних закладів сфери послуг володіють теоретичними знаннями з професії та виконують роботи за зразками, планом, опорними схемами, інструкційно-технологічними картами, мають уміння застосовувати на практиці набуті теоретичні знання, використовувати знання в аналогічній ситуації за шаблоном.

Середній рівень є базовим у сформованості конкурентоспроможності майбутніх кваліфікованих робітників професійних навчальних закладів сфери послуг. Характеризується наявністю здатності до творчості, допитливості, уяви, складності та схильності до ризику. На цьому рівні майбутні кваліфіковані робітники професійних навчальних закладів сфери послуг мають обмежений обсяг навичок і більш широкі компетенції, які є в основному загальними за характером, здатні частково виконувати деякі роботи.

Достатній рівень сформованості конкурентоспроможності майбутніх кваліфікованих робітників професійних навчальних закладів сфери послуг характеризується вираженою допитливістю, постійним пошуком нових шляхів та способів мислення, вивченням різних можливостей вирішення задач; розвиненою уявою; вираженою наполегливістю, пізнанням складних явищ, задач; вираженою схильністю до ризику, відстоюванням своїх ідей, досягненням високих цілей. На цьому рівні майбутні кваліфіковані робітники професійних навчальних закладів сфери послуг мають конкретні практичні навички, здатні виконувати самостійно завдання, мають обмежений досвід практики у конкретному аспекті роботи.

Завданням експериментально-дослідної роботи було проведення діагностики щодо визначення рівнів сформованості конкурентоспроможності майбутніх кваліфікованих робітників професійних навчальних закладів сфери послуг. Із цією метою було проведено діагностування серед 196 учнів, з яких: 128 учнів 1 курсу та 25 учнів 3 курсу Одеського професійного ліцею технологій та дизайну Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К.Д. Ушинського» з професій «Кравець», «Перукар (перукар-модельєр)», «Фотограф (фотороботи)»; 18 учнів 1 курсу Державного навчального закладу «Хмельницький центр професійно-технічної освіти сфери послуг»; 25 учнів 1 курсу Відокремленого підрозділу «Об'єднане вище професійно-технічне училище сфери послуг Національного університету «Одеська юридична академія»». В експериментальну групу увійшли учні у кількості 102 особи, у контрольну групу – 94 особи.

На констатувальному етапі педагогічного експерименту було виявлено, що за критеріями «прагнення до успіху та уникнення невдач», «самовдосконаленість», «змістовно-процесуальний», «креативність», «конкурентоздатність», «ініціативність, лідерство у підприємстві» на достатньому рівні було зафіксовано 21 учень (21%) ЕГ і 15 учнів (16%) КГ, що свідчить про незначну кількість учнів, які є креативними, допитливими, мають розвинену уяву, виражену схильність до ризику. На середньому рівні виявили 64 учні (63%) ЕГ і 58 учнів (62%) КГ, у яких відбувається формування креативності. Їх діяльність характеризується наявністю здатності до творчості, допитливості, уяви, складності та

схильності до ризику. Низький рівень виявили 17 учнів (17%) ЕГ і 21 учень (22%) КГ. Це свідчить про те, що вони мають адекватну самооцінку, низькі здатності до творчості та схильності до ризику.

Після діагностики поточного стану сформованості був проведений експеримент з реалізації педагогічних умов згідно розробленої моделі. Результати проведеної дослідно-експериментальної роботи щодо формування конкурентоспроможності майбутніх кваліфікованих робітників професійних навчальних закладів сфери послуг свідчать про значні зміни, що відбулися в рівні сформованості учнів експериментальної групи при незначних змінах в рівні сформованості контрольної групи. Так, за критеріями «прагнення до успіху та уникнення невдач», «самовдосконаленість», «змістовно-процесуальний», «креативність», «конкурентоздатність», «ініціативність, лідерство у підприємстві» на достатньому рівні було зафіксовано 37 учнів (36%) ЕГ і 17 учнів (18%) КГ, що свідчить про те, що у процесі практичної роботи креативність, допитливість виражену схильність до ризику можна розвинути. На середньому рівні виявили 56 учнів (55%) ЕГ і 57 учнів (61%) КГ, у яких відбувається формування креативності. Їх діяльність характеризується наявністю здатності до творчості, допитливості, уяви, складності та схильності до ризику. Низький рівень виявили 9 учнів (9%) ЕГ і 20 учнів (21%) КГ. Це свідчить про те, що вони мають адекватну самооцінку, але низькі здатності до творчості та схильності до ризику можна розвинути у процесі роботи.

Узагальнені дані рівнів сформованості конкурентоспроможності майбутніх кваліфікованих робітників професійних навчальних закладів сфери послуг до та після експерименту подано в таблиці 1 та діаграмі 1.

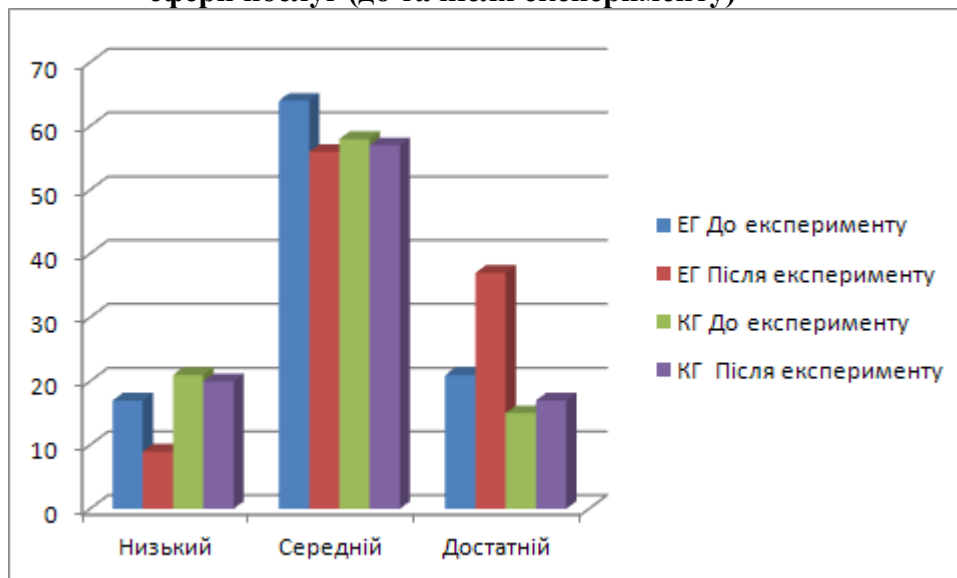
Таблиця 1

**Загальні рівні сформованості конкурентоспроможності
майбутніх кваліфікованих робітників професійних навчальних закладів
сфери послуг (до та після експерименту)**

Рівні сформованості	ЕГ/ 102				КГ/ 94			
	До експерименту кількість/%		Після експерименту кількість/%		До експерименту кількість/%		Після експерименту кількість/%	
Низький	17	17	9	9	21	22	20	21
Середній	64	63	56	55	58	62	57	61
Достатній	21	21	37	36	15	16	17	18

Діаграма 1

**Загальні рівні сформованості конкурентоспроможності
майбутніх кваліфікованих робітників професійних навчальних закладів
сфери послуг (до та після експерименту)**

Висновки. Таким чином, проведений статистичний аналіз результатів діагностики сформованості конкурентоспроможності майбутніх кваліфікованих робітників професійних навчальних закладів сфери послуг на констатувальному та формувальному етапі педагогічного експерименту виявив статистичну значущість позитивних змін в підвищенні рівня сформованості конкурентоспроможності експериментальної групи і дозволив зробити висновок щодо ефективності запропонованої методики.

Перспективним напрямком наших подальших досліджень є забезпечення відповідних педагогічних умов в професійному навчальному закладі сфери послуг, від яких залежить підвищення рівня конкурентоспроможності майбутніх кваліфікованих робітників.

Список використаної літератури

1. Пояснювальна записка до проекту Закону України «Про професійну освіту» [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/GH3ZC1AA.html. – Назва з екрана.
2. Петрова І.Л. Сегментація ринку праці: теорія і практика регулювання. – К. : Ін-т економіки, управління та господарського права, 1997. – 298 с.

References

1. Explanatory note to the draft law of Ukraine "On vocational education". Retrieved from http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/GH3ZC1AA.html.
2. Petrova, I.L. (1997). Segmentation of the labor market: theory and practice of regulation. Kyiv: Institute of economy, management and economic law. (in Ukr.).

LISOVSKA Olga,

Postgraduate Student of Pedagogy Department,
K. D. Ushynskiy South-Ukrainian National Pedagogical University
e-mail: ru-lya01116@ukr.net

FUTURE QUALIFIED WORKERS' COMPETITIVENESS: RESULTS OF THE FORMING EXPERIMENT

Abstract. *At the present stage of the market relations the special relevance is acquired by studying the problem of formation the competitiveness, skill level of workers. Therefore the purpose of the article is the analysis of results of the forming experiment on such problem as "Formation the competitiveness of future skilled workers at professional educational institutions of a services sector". The fulfillment's way of the forming experiment are considered in this article. Components and criteria of formation the competitiveness are defined. Formation levels of the competitiveness are established: low, average, sufficient.*

Diagnostic by determination of formation levels of the competitiveness the future skilled workers at professional educational institutions of a services sector is carried out. For this purpose the diagnosis was conducted among 196 students. The experimental group included 102 pupils, but in the control group – 94 pupils.

The generalized data of formation levels of the competitiveness of future skilled workers at professional educational institutions of a service industries. After diagnostics of current state of formation the experiment on realization of pedagogical conditions according to the developed model has been made.

Results of the carried-out skilled and experimental work on formation of competitiveness of future skilled workers at professional educational institutions of a services sector demonstrate considerable changes which have happened in the level of formation of pupils in experimental group and minor changes in the level of formation in control group.

Thus, the carried-out statistical analysis of diagnostics results of formation the competitiveness of future skilled workers at professional educational institutions of a services sector on forming stage of a pedagogical experiment has found, the statistical importance of positive changes in increased level of formation the competitiveness in experimental group and has allowed to draw a conclusion about efficiency of the offered technique.

The perspective direction of our further researches is providing the corresponding pedagogical conditions at professional educational institution of a services sector, which depends on increasing the level of competitiveness at future skilled workers.

Key words: *competitiveness; professional educational institution; market of labor; skilled worker.*

Одержано редакцією 07.04.2017
Прийнято до публікації 11.04.2017